

دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی

بررسی کارکرد زاویه‌دید و راوی و نحوه‌ی روایت‌گری در
داستان‌های برجسته‌ی معاصر، از سال ۱۳۸۵-۱۳۶۰

به وسیله‌ی
طاهره جوشکی

استاد راهنما:
دکتر کاووس حسن‌لی

بهمن ماه ۱۳۸۷

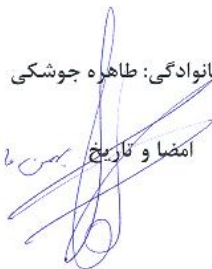
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اظہار نامہ

اینجانب طاہرہ جوشکی (۸۴۰۶۱۳) دانشجوی رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی اظہار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظہار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و خانوادگی: طاہرہ جوشکی

امضا و تاریخ: ۱۴۷۸

به نام خدا

بررسی کارکرد زاویه دید و راوی و نحوه ی روایت‌گری در داستان های
برجسته ی معاصر، از سال ۱۳۸۵-۱۳۶۰

به وسیله ی:
طاهره جوشکی

پایان نامه
ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای
اخذ درجه ی کارشناسی ارشد

در رشته ی:
زبان و ادبیات فارسی

از دانشگاه شیراز
شیراز
جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه : عالی

دکتر کاووس حسن‌لی، دانشیار بخش زبان ادبیات فارسی (رئیس کمیته)

دکتر زهرا ریاحی‌زمین، دانشیار بخش زبان ادبیات فارسی (استادمشاور)

دکتر فریده پورگیو، دانشیار بخش زبان و ادبیات انگلیسی (استادمشاور)

بهمن ماه ۱۳۸۷

به راویان روایت‌های بر لب نیامده

به شهرزادان بغض‌های فرو خورده

به راویان قصه‌های سکوت

به شهرزادان دل‌خوش‌های آزادی

تقدیم به سکوت که روایت‌گر گریز از هیاهو و اسارت کلام است

تقدیم به کلام که چه گویا و چه گنگ، روایت‌گر گریز از ظلمات درون است

تقدیم به اندوه که گریزگاهی است از ابتدال

تقدیم به راویانی که نه کلام چیزی به آنان افزود و نه سکوت چیزی از آنان

کاست

تقدیم به گریزها، به شاعرانه‌ها، که نقبی به سوی رهایی می‌زنند تا روایت-

گر نمی‌خواهم‌های این جهان اندک باشند

تقدیم به هر آن چه که بوی اسارت نمی‌دهد

و به مرگ

که همیشه عاشقانه منتظر است

سپاس‌گزاری

زحمات پدر و مادر و خواهرم را ارج نهاده و سپاسگزارم از بودنشان.
از راهنمایی‌ها و بردباری‌های دکتر حسنلی کمال تشکر را دارم. از ایشان متشکرم که به من فرصت دادند تا این پژوهش را آن‌گونه که باید به اتمام برسانم.
از زحمات اساتیدم: سرکار خانم دکتر ریاحی زمین و سرکار خانم دکتر فریده پورگیو سپاس‌گزارم. قدردانم زحمات بی‌دریغ دکتر علی تسلیمی را، که بدون هم‌فکری و کمک‌های ایشان راه من بسیار طولانی‌تر می‌شد.
از هم‌فکری و زحمات اساتید بزرگوار آقایان دکتر آتش سودا، دکتر امینی و دکتر حسامپور و خانم دکتر عبداللهی کمال تشکر را دارم.
از هم‌اندیشی نویسنده‌ی گرانقدر، جناب آقای ابوتراب خسروی قدردانی می‌کنم و امیدوارم این پژوهش ایشان را خوش آید.
همچنین از دوست عزیزم سرکار خانم حمیده نظری که هیچ‌گاه محبتشان را از من دریغ نکردند و دیگر دوستانی که در تدوین این پایان‌نامه یاری‌گر من بودند متشکرم.

چکیده

بررسی کارکرد زاویه دید، راوی و نحوه روایت‌گری در داستان‌های برجسته‌ی

معاصر، سال‌های: ۱۳۸۵-۱۳۶۰

به وسیله‌ی:

طاهره جوشکی

در سال‌های اخیر روند استقبال از شیوه‌های متفاوت روایت‌گری و هم‌چنین ابداع شیوه‌های گوناگون روایت و زاویه دید شدت یافته است و حتی به صورت یکی از دغدغه‌های اصلی نویسندگان در آمده است. شیوه‌ی روایت‌گری به عنوان ابزاری در جهت کشف و شهود، القای معنا، و حتی معناسازی در دست نویسندگان، گاه باعث ایجاد ابهام یا پیچیدگی در متن‌های کنونی شده است. درک بسیاری از داستان‌های امروزی از جمله برخی از داستان‌هایی که در این پژوهش بررسی شده‌اند، در گرو درک شیوه‌ی روایت‌گری آنان است، در این پژوهش سعی شده است رویکردی دیگر، در جهت فهم این گونه داستان‌ها و گشایش پیچیدگی‌های آن‌ها ارائه شود. آثار انتخاب شده برای بررسی و تحلیل در این پژوهش از میان هشت اثر برگزیده و برجسته‌ی منتشر شده در سال‌های اخیر انتخاب شده‌اند (تعداد ۳ رمان و ۳۰ داستان کوتاه). این آثار عبارتند از: ۱- رمان «هم‌نوایی شبانه‌ی ارکستر چوب‌ها» نوشته‌ی رضا قاسمی (۱۳۸۰). ۲ و ۳- مجموعه داستان «دیوان سومنات» (۱۳۷۷) و رمان «رودراوی» نوشته‌ی ابوتراب خسروی. ۴ و ۵- مجموعه‌های داستان «یوزپلنگانی که با من دویده‌اند» و «دوباره از همان خیابان‌ها» نوشته‌ی بیژن نجدی. ۶- مجموعه داستان «شرق بنفشه» نوشته‌ی شهریارمندی‌پور. ۷- مجموعه داستان «دست تاریک، دست روشن» نوشته‌ی هوشنگ گلشیری. ۸- رمان «شب‌های تهران» نوشته‌ی غزاله علی‌زاده. مطالب این پایان‌نامه در پنج فصل به شرح زیر تدوین شده است:

فصل اول: مقدمه و کلیات. این فصل شامل: مقدمه، هدف و روش تحقیق و مروری بر پژوهش‌های انجام شده در پیوند با آثار انتخابی می‌باشد.

فصل دوم: راوی و زاویه دید. در این فصل چارچوبی برای بررسی و تحلیل آثار ادبی، از منظر روایت‌گری، ارائه شده است و همچنین انواع راوی، زاویه دید و ویژگی‌های آن‌ها و شیوه‌های روایت‌گری معرفی شده است. فصل سوم: نظریه‌های مدرن. در این فصل نظریه‌ها و آراء سه نظریه پرداز تاثیر گذار مدرن (ژرارژنت، ژپلینت ولت و فرانس اشتانسل) به طور خلاصه معرفی شده است.

فصل چهارم: تحلیل آثار. در این فصل آثار انتخاب شده از جهت زاویه دید، راوی، شیوه‌ی روایت‌گری، ویژگی‌های منحصر به فرد راویان و همچنین ویژگی سبکی نویسندگان آن‌ها، بررسی و تحلیل شده‌اند. فصل پنجم: که آخرین فصل پژوهش است به نتیجه‌گیری و جمع‌بندی مطالب اختصاص دارد. در این فصل، الگویی برای بررسی شیوه‌ی روایت‌گری داستان‌های امروزی ارائه شده است. هم‌چنین رویکرد مشترک نویسندگان از جهت شیوه‌ی روایت‌گری و نوع راوی در سال‌های اخیر، و پیوند آن با مسائل اجتماعی و تئوری-های مدرن مورد بررسی قرار گرفته است. در پایان ویژگی‌های روایت در آثار انتخابی بیان شده است.

۲-۲-۵-۱-۲- تفاوت شیوه‌ی جیمز با برخی شیوه‌های روایت.....	۳۶
۳-۲-۵-۱-۲- انواع راوی دانای کل محدود.....	۳۸
۱- دانای کل محدود چندگانه.....	۳۸
۲- دانای کل محدود به یک شخص.....	۳۸
۴-۲-۵-۱-۲- امکانات و مزایای گونه‌ی راییتی دانای کل محدود.....	۳۹
۵-۲-۵-۱-۲- محدودیت‌ها و معایب گونه‌ی روایتی دانای کل محدود.....	۴۰
۳-۵-۱-۲- من-راوی.....	۴۲
- رمان شخصیت.....	۴۴
۱-۳-۵-۱-۲- تفاوت من-راوی سنتی با من-راوی مدرن.....	۴۴
۲-۳-۵-۱-۲- انواع من-راوی.....	۴۵
۱-۳-۳-۵-۱-۲- راوی-قهرمان.....	۴۶
۲-۴-۳-۵-۱-۲- من-راوی شخصیت فرعی.....	۴۷
۳-۵-۳-۵-۱-۲- من-راوی شاهد یا ناظر.....	۴۸
۴-۳-۵-۱-۲- من-راوی متغییر(زاویه دید اول شخص متغیر).....	۴۸
۵-۳-۵-۱-۲- برخی از محدودیت‌های دیگر من-راوی.....	۴۹
۶-۳-۵-۱-۲- انواع روایت من-راوی(روایت‌های اول شخص).....	۵۱
۱-۶-۳-۵-۱-۲- خاطره‌نویسی.....	۵۲
۲-۶-۳-۵-۱-۲- اعتراف‌نویسی.....	۵۳
۳-۶-۳-۵-۱-۲- زندگی‌نامه.....	۵۳
۴-۶-۳-۵-۱-۲- وقایع‌نگاری.....	۵۴
۵-۶-۳-۵-۱-۲- ترسل یا نامه‌نگاری.....	۵۴
۴-۵-۱-۲- راوی مبهم.....	۵۶
۵-۵-۱-۲- راوی مفسر یا فضول.....	۵۸
۶-۵-۱-۲- راوی قابل اعتماد.....	۶۱
۷-۵-۱-۲- راوی غیر قابل اعتماد.....	۶۱
۸-۵-۱-۲- راوی فکرخوان.....	۶۴
۹-۵-۱-۲- راوی خودآگاه.....	۶۴
الف) رمان انعکاسی.....	۶۶
ب) خودپژواکی.....	۶۶
ج)فرا داستان.....	۶۷

۶۸.....	۱-۲-۵-۱۰- راوی پنهان و راوی آشکار
۶۹.....	۲-۱-۵-۱۱- راوی بی طرف
۷۰.....	۲-۱-۵-۱۲- راوی مستتر
۷۳.....	۲-۱-۶- انگیزه‌ی راوی
۷۵.....	۲-۱-۷- ردپای راوی.....
۷۷.....	۲-۱-۸- بیان فاقد راوی.....
۷۸.....	۲-۲- زاویه دید
۷۸.....	۲-۲-۱- تعریف
۷۹.....	۲-۲-۲- انواع زاویه دید.....
۸۱.....	۲-۲-۳- زاویه دید مقوله‌ای منحصر به فرد
۸۳.....	۲-۲-۴- رابطه‌ی راوی با زاویه دید.....
۸۴.....	۲-۲-۵- زاویه دید خواننده.....
۸۴.....	۲-۲-۵-۱- ارتباط راوی و زاویه دید او با خواننده
۸۵.....	۲-۲-۵-۲- فاصله‌ی زیبایی شناختی
۸۶.....	۲-۲-۵-۳- انواع خواننده
۸۸.....	۲-۲-۵-۴- نظریه‌ی دریافت.....
۸۹.....	۲-۲-۶- عوض کردن زاویه دید یک داستان چه تفاوتی ایجاد می‌کند؟
۹۰.....	۲-۲-۶-۱- زاویه دید در داستان های پلیسی
۹۱.....	۲-۲-۷- زاویه دید درونی و بیرونی.....
۹۳.....	۲-۲-۸- زاویه دید سوم شخص
۹۳.....	۲-۲-۸-۱- زاویه دید سوم شخص نامحدود
۹۳.....	۲-۲-۸-۲- زاویه دید سوم شخص محدود.....
۹۳.....	۲-۲-۸-۳- زاویه دید نمایشی یا عینی یا دوربین
۹۷.....	۲-۲-۹- زاویه دید اول شخص.....
۹۷.....	۲-۲-۱۰- زاویه دید دوم شخص
۹۷.....	۲-۲-۱۱- زاویه دید متغیر یا چندگانه
۹۷.....	۲-۲-۱۱-۱- تعریف
۹۹.....	۲-۲-۱۱-۲- انواع زاویه دید متغیر
۹۹.....	۲-۲-۱۱-۱- زاویه دید اول شخص + زاویه دید اول شخص
۹۹.....	۲-۲-۱۱-۲- زاویه دید اول شخص + زاویه دید سوم شخص نامحدود.....

۱۰۰.....	۲-۲-۱۱-۳- زاویه دید اول شخص + زاویه دید دوم شخص
۱۰۰.....	۲-۲-۱۱-۴- زاویه دید سوم شخص محدود چندگانه
۱۰۰.....	۲-۲-۱۱-۵- زاویه دید سوم شخص نامحدود + زاویه دید سوم شخص محدود
۱۰۱.....	۲-۲-۱۱-۶- زاویه دید سوم شخص عینی + زاویه دید اول شخص
۱۰۱.....	۲-۲-۱۱-۳- روایت چند لایه
۱۰۲.....	۲-۲-۱۲- زاویه دید در داستان کوتاه
۱۰۳.....	۲-۲-۱۳- زاویه دید در رمان

فصل سوم: نظریه‌های مدرن در باب شیوه‌های روایتگری

۱۰۶.....	۳-۱- نظریات ژرار ژنت
۱۰۸.....	- کانونی کردن
۱۱۰.....	۳-۲- نظریه‌ی اشتانسل
۱۱۳.....	۳-۳- نظریه‌ی ژپ لینت ولت

فصل چهارم: نقد و تحلیل آثار انتخاب شده بر اساس شیوه‌ی روایتگری و زاویه دید

۱۱۷.....	۴-۱-۱- رمان «هم‌نوایی شبانه‌ی ارکستر چوب‌ها» نوشته‌ی رضا قاسمی
۱۱۷.....	۴-۱-۱- خلاصه‌ی رمان و مقدمه
۱۱۹.....	۴-۱-۲- دلایل انتخاب این نوع راوی و زاویه دید از سوی نویسنده
۱۲۰.....	۴-۱-۳- دلایل غیرقابل اعتماد بودن راوی و تاثیر آن بر روایت
۱۲۱.....	۴-۱-۳-۱- بیماری آینه
۱۲۱.....	۴-۱-۳-۲- خودویرانگری
۱۲۲.....	۴-۱-۳-۳- وقفه‌های زمانی
۱۲۳.....	۴-۱-۳-۴- بیماری چندشخصیتی
۱۲۴.....	۴-۱-۳-۵- بیماری پارانویا
۱۲۶.....	۴-۱-۳-۶- دروغگویی و پنهان کردن حقیقت از سوی راوی
۱۲۷.....	۴-۱-۴- دو شخصیت نکیر و منکر گریزگاهی برای فرار از محدودیت‌های من-راوی
۱۲۸.....	۴-۱-۵- پیرنگ راوی (انگیزه‌ی راوی از روایت کردن)
۱۲۹.....	۴-۱-۶- خودآگاهی راوی
۱۳۰.....	۴-۱-۷- شکستن محدودیت‌های روایتی از سوی من-راوی

۱۳۲.....	۴-۱-۸- تک گویی درونی.....
۱۳۲.....	۴-۲- مجموعه داستان «دیوان سومنات» نوشته‌ی ابوتراب خسروی.....
۱۳۲.....	۴-۲-۱- مقدمه.....
۱۳۲.....	۴-۲-۲- داستان کوتاه مینیاتورها.....
۱۳۴.....	۴-۲-۳- داستان کوتاه ردپای مرد کهربایی.....
۱۳۵.....	۴-۲-۴- داستان کوتاه حضور.....
۱۳۶.....	۴-۲-۵- داستان کوتاه پلکان.....
۱۳۶.....	۴-۲-۶- داستان کوتاه پاهای ابریشمی.....
۱۳۹.....	۴-۲-۷- داستان کوتاه یعقوب یعقوب.....
۱۴۰.....	۴-۲-۸- داستان کوتاه تربیع پیکر.....
۱۴۲.....	۴-۲-۹- داستان کوتاه مرثیه‌ای برای ژاله و قاتلش.....
۱۴۳.....	۴-۲-۱۰- داستان کوتاه من زنی بودم به نام لیلا که زیبا بود.....
۱۴۴.....	۴-۲-۱۱- داستان کوتاه صورت بند.....
۱۴۴.....	۴-۲-۱۲- داستان کوتاه حرکت زیبا و آسان.....
۱۴۶.....	۴-۲-۱۳- داستان کوتاه دیوان سومنات.....
۱۴۸.....	۴-۳-۳- رمان «رود راوی» نوشته‌ی ابوتراب خسروی.....
۱۴۸.....	۴-۳-۱- خلاصه‌ی رمان و مقدمات.....
۱۴۹.....	۴-۳-۲- راوی رمان.....
۱۵۲.....	۴-۳-۳- لحن راوی.....
۱۵۵.....	۴-۳-۴- راوی غیر قابل اعتماد و شخصیت پردازی.....
۱۵۶.....	- اقدس مجاب و شخصیت پردازی.....
۱۵۷.....	۴-۳-۵- پیرنگ راوی (انگیزه‌ی راوی از روایت رمان).....
۱۵۹.....	۴-۳-۶- شیوه‌ی روایت.....
۱۶۱.....	۴-۳-۷- دلایل انتخاب این گونه‌ی روایت از سوی نویسنده.....
۱۶۲.....	۴-۳-۸- تغییر زاویه دید.....
۱۶۳.....	۴-۴- مجموعه داستان «یوزپلنگانی که با من دویده‌اند» نوشته‌ی بیژن نجدی.....
۱۶۳.....	۴-۴-۱- مقدمه.....
۱۶۳.....	۴-۴-۲- داستان کوتاه سپرده به زمین.....
۱۶۵.....	۴-۴-۳- داستان کوتاه استخری پر از کابوس.....
۱۶۸.....	۴-۴-۴- داستان کوتاه روز اسب ریزی.....

داستان کوتاه تاریکی در پوتین.....	۴-۴-۵	۱۷۰
داستان کوتاه چشم‌های دکمه‌ای من.....	۴-۴-۶	۱۷۱
داستان کوتاه مرا بفرستید به تونل.....	۴-۴-۷	۱۷۳
داستان کوتاه خاطرات پاره پاره دیروز.....	۴-۴-۸	۱۷۴
داستان کوتاه گیاهی در قرنطینه.....	۴-۴-۹	۱۷۹
مجموعه داستان کوتاه «دوباره از همان خیابان‌ها» نوشته‌ی بیژن نجدی.....	۴-۵-۵	۱۸۰
مقدمه.....	۴-۵-۱	۱۸۱
داستان کوتاه یک سرخ‌پوست در آستارا.....	۴-۵-۲	۱۸۱
داستان کوتاه آرنایرمان و دشنه و کلمات در بازوی من.....	۴-۵-۳	۱۸۴
داستان کوتاه نگاه یک مرغابی.....	۴-۵-۴	۱۸۶
داستان کوتاه دوباره از همان خیابان‌ها.....	۴-۵-۵	۱۸۸
تن‌آبی، تنابی.....	۴-۵-۶	۱۹۳
داستان کوتاه هتل نادری.....	۴-۵-۷	۱۹۵
داستان کوتاه می‌دانست که دارد می‌میرد.....	۴-۵-۸	۱۹۸
داستان کوتاه به چی می‌گن گرگ به چی می‌گن.....	۴-۵-۹	۲۰۰
مجموعه داستان شرق بنفشه.....	۴-۶-۶	۲۰۲
مقدمه.....	۴-۶-۱	۲۰۲
شرق بنفشه.....	۴-۶-۲	۲۰۳
سالومه.....	۴-۶-۳	۲۰۸
مجموعه داستان «دست تاریک، دست روشن» نوشته‌ی هوشنگ گلشیری.....	۴-۷-۷	۲۱۴
دست تاریک، دست روشن.....	۴-۷-۱	۲۱۶
خلاصه داستان.....	۴-۷-۱-۱	۲۱۶
مقدمه.....	۴-۷-۱-۲	۲۱۶
شخصیت پردازای راوی.....	۴-۷-۱-۳	۲۱۶
توصیف های راوی.....	۴-۷-۱-۴	۲۱۹
شیوه‌ی روایت راوی.....	۴-۷-۱-۵	۲۲۲
خودآگاهی راوی.....	۴-۷-۱-۶	۲۲۶
انگیزه‌ی راوی.....	۴-۷-۱-۷	۲۲۶
رمان «شب های تهران» نوشته‌ی غزاله علیزاده.....	۴-۸-۸	۲۲۶
خلاصه‌ی رمان.....	۴-۸-۸	۲۲۷

صفحه

عنوان

۲۲۷..... ۴-۸- تحلیل شیوهی روایتگری رمان

۲۳۱..... فصل پنجم: نتیجه گیری

۲۴۹..... منابع و مأخذ

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان و شماره
۱۰۷.....	جدول شماره ۱: تیپ‌های روایتی ژنت.....
۱۱۴.....	جدول شماره ۲: گونه‌های روایتی در روایت دنیای داستان ناهمسان.....
۱۱۵.....	جدول شماره ۲: گونه‌های روایتی در روایت دنیای داستان همسان.....

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان و شماره
۲۵.....	نمودار شماره ۱: انواع راوی.....
۸۰.....	نمودار شماره ۲: زاویه دید درونی.....
۸۱.....	نمودار شماره ۳: زاویه دید بیرونی.....
۸۷.....	نمودار شماره ۴: رابطه‌ی راوی و خواننده.....
۱۱۲.....	نمودار شماره ۵: ساخت پاره‌ها.....
۱۱۳.....	نمودار شماره ۶: رابطه‌ی موقعیت داستانی با قطب اصلی.....

فصل اول

مقدمه و کلیات

۱- مقدمه و کلیات

۱-۱- مقدمه

«تا قرن هجدهم اصطلاح «زاویه دید» یا چشم انداز در داستان نویسی مطرح نبود با وجود اینکه در این قرن، جنبش روشنگری در پهنه اندیشه، همراه با جنبش های نوین ادبی، در سوی طرح مسئله حساسیت فردی در مقابله با حل شدن من در کلیتی که کلیسا یا اشرافیت آن را نمایندگی می کرد، ادبیات را از تک بعدی بودن و نظم خشک کلاسیک رهانید. ولی هنوز حقیقت یگانه یا مطابقت دیدگاه در شکل های دیگر به حیات خویش تداوم می بخشید. اگر چه جهان مدرن تا حدود زیادی انسان را از بند مطلق کلیسایی رهانیده بود ولی هنوز حقیقت تنها بر پایه قانون اندیشه فهمیده می شد (دکارت) و یا تنها بر میزان آزمون و تجربه ی (جان لاک و دیود هیوم) برآورده می شد، یعنی دانش یا فلسفه در پی یافتن حقیقت یگانه با ابزارهای گوناگون بود اما پس از طرح تئوری نسبیت انیشتین که در باور به یکه بودن حقیقت (هرچه که باشد) شکافی ژرف پدید آورد زاویه دید نسبت به پیرامون تغییر کرد و آن گاه که نیچه حقیقت را تنها به نوع تعبیر از جهان نسبت می دهد و اینکه هرکس از زاویه دید خود هستی را تفسیر و تعبیر می کند دیدگاه انسان نسبت به اشیاء و پدیده ها تغییر بنیادی می یابد که تاثیر آن را در هنر و ادبیات شاهدیم. نیچه حتی زبان را به عنوان زاویه دیدی می دانست که از طریق آن چیزها دریافته می شوند، در واقع انسان از طریق دستور زبان جهان را مطابق میل یا نیاز خود تعبیر می کند. چیزی که در بیرون (خارج از دستور زبان) وجود ندارد بدین گونه است که حقیقت هر کس از طریق زاویه دید او به وسیله زبان تفسیر یا تعبیر می شود. پس به این ترتیب نه تنها تردید نسبت به همه نگره ها و داوری ها آغاز می شود بلکه حتی اشیاء و اجسامی که به ظاهر یا در نگاه متعارف یگانه و همیشگی جلوه می نماید، دگرگون می شوند. یک شیء ثابت را می توان از زاویه دیدهای مختلف دگرگون مشاهده کرد، همان گونه که مسائل عقلی و اندیشگی را «(فلکی، ۱۳۸۲، ۴۰)

در ادبیات داستان ی نیز دیگر جهان تنها با زاویه دید یگانه یا دانای کل نگریسته نمی شود. این امر با پدیداری مباحث نوین روان شناسی و طرح ناخودآگاه و درون پیچیده آدمی، به قلمرو تازه ای راه گشود که در آن شخصیت های داستان با زاویه دیدهای گوناگون، دیگر نه

جهانی واحد، بلکه جهانی متنوع را پیش چشم خواننده به نمایش می گذارند» (فلکی، ۱۳۸۲۴۰).

«اما برای اینکه اهمیت کار کردی زاویه دید را دریابیم باید گستره معنایی اش را توسعه دهیم تا روابط میان شخصیت ها و نیز رابطه آنها را با راوی شامل شود هر یک از شخصیت ها همچون راوی می تواند دیدگاهی را درباره کنش ارائه دهد». (مارتین، ۱۰۷، ۱۳۸۲)

انتخاب یک زاویه دید از یک سو به خواننده ربط دارد، اینکه یک زاویه دید چه تاثیرهای اجتماعی، روانشناسی و... برخوردار می گذارد و از سوی دیگر به سبک نویسنده بستگی دارد. «ایجاد معنا در ادبیات که همان استراتژی متن ادبی است بدون تاکتیک امکان پذیر نیست هر چند که معمولاً در ادبیات تاکتیک و استراتژی جستجو برای ایجاد معنا یا ایجاد مختصات برای ایجاد معنا برهم منطبق می گردد. در واقع ایجاد یا کشف معنا با نخستین کلمات ایجاد یک متن داستان ی آغاز می گردد و حتماً مهم ترین تصمیم گیری نویسنده که بخش عمده تاکتیک داستان نویسی می باشد طراحی دستگاه مجازی زاویه دید است.

به جرئت می توان گفت هیچ زاویه دیدی شبیه به زاویه دید دیگر نیست زاویه دید در عین شباهت با دوربین فیلم بردای با آن متفاوت است زاویه دید برای هر داستان دستگاه مجازی منحصر به فردی است که برای هر داستان ی به صورت مجزا طراحی می گردد.

دستگاه مجازی زاویه دید در واقع شالوده ای است برای ایجاد فرم که روش چگونه دیدن وقایع داستان ی از منظر نویسنده است که منجر به کشف مفهوم تازه می گردد. و حتی طراحی دستگاه مجازی زاویه دید تعیین کننده سبک نویسنده است». (خسروی، ۱۳۸۵، ۴۶)

بررسی و تحلیل زاویه دید از دیدگاه های متفاوت و همچنین بررسی روایت از بحث های جدید و جالب نقد ادبی در جهان است که از سویی با رشته های روان شناسی، جامعه شناسی و مطالعات فرهنگی در ارتباط تنگاتنگ است و از سوی دیگر خود به عنوان یک شاخه عملی مستقل قابل بررسی می باشد اما متأسفانه در ایران کمتر به آن توجه شده است. ردپایی از این بحث را فقط به طور خلاصه در چند کتاب می یابیم و بحث ها و بررسی های عملی آن را نیز فقط در چند مقاله مختصر می توان یافت که جای خالی این شیوه از پژوهش کاملاً محسوس است.

همچنین دیگر داستان نویسی امروز ایران به پیروی از داستان نویسی جهان به شیوه ها و شگردهای گوناگون زاویه دید توجه دارد تا جایی که حتی بعضی از داستان های کوتاه بر مبنای شگردهای زاوی دید نوشته شده اند. که از آن جمله می توان به داستان روز اسبیری از بیژن نژدی اشاره کرد.

این پژوهش در نظر دارد که با توجه به نیاز جامعه ادبی به این نوع تحقیقات به بررسی چند داستان، رمان و داستان کوتاه برجسته ی معاصر که در ۱۵ سال اخیر چاپ شده اند پردازد معیار انتخاب این داستان های تأثیر گذاری آنها بر روند داستان نویسی اخیر و برجستگی

این آثار می‌باشد. چرا که در چند سال اخیر به پیروی از داستان های غربی روند توجه به زاویه دید در داستان شکل جدید به خود گرفته است. آثار مورد بررسی از چند نویسنده برجسته‌ی معاصر می‌باشد که آثار انتخاب شده به ترتیب عبارتند از:

۱. دست تاریک دست روشن از هوشنگ گلشیری
۲. دیوان سومنات از ابوتراب خسروی
۳. رود راوی از ابوتراب خسروی
۴. شرق بنفشه از شهریان مندنی پور
۵. دوباره از همان خیابان‌ها از بیژن نجدی
۶. یوزپلنگانی که با من دیویده‌اند از بیژن نجدی
۷. همنوایی شبانه ارکستر چوبها از رضا قاسمی
۸. شبهای تهران از غزاله علی‌زاده